

In memoriam Alice van der Pas (1934- 2017)

door Liesbeth Simpelaar

Op 30 juli 2017 is Alice van der Pas overleden. Ze stierf door een herseninfarct en is 83 jaar geworden.

Toen ik haar interviewde, nu anderhalf jaar geleden (verschenen in *Vakblad* april 2017), viel me haar breekbaarheid al op. Ze vertelde enthousiast over een internationale conferentie over ouderbegeleiding, maar zei: 'Ik weet niet of ik ga. Ik houd het tegenwoordig niet meer zo uit op conferenties, te veel lawaai.' Het programma vond ze ook 'verdomde vaag.' Ze hield niet van wollig taalgebruik. Zelf drukte ze zich uit in eenvoudige, rake bewoordingen, waarmee ze vaak tegen de stroom in roeide en feilloos misstanden en lacunes in haar vak aan de kaak stelde.

Die lacunes vormden, al in het begin van haar loopbaan, de drijfveer tot haar werk. 'Het is een beetje een roddelverhaal,' mailde ze vooraf aan het interview, dat plaatsvond vanuit de Marie Kamphuis Stichting, 'maar niemand heeft me ooit zó op de tenen getrapt als juist Marie Kamphuis in 1960.' Van der Pas had in 1958-1959 de opleiding tot psychiatisch sociaal werkster gevolgd, maar tijdens het solliciteren bij de toenmalige Bureaus voor Huwelijksaangelegenheden voelde ze zich onzeker. Een collega adviseerde haar met Kamphuis te praten, want die gaf een bijscholingscursus.

'K. zat aan bureau,' schreef ze me, 'bleef daar zitten en werkte nog even door. Ik ging in de stoel zitten tegenover haar, deed mijn verhaal, werd gevraagd naar mijn vooropleiding en onmiddellijk zei K. dat die onvoldoende was om de betreffende bijscholingscursus te volgen. Geen toelichting. Einde gesprek. Ik maakte toch van de gelegenheid gebruik om K. te vragen of zij literatuur kende over hoe te verwijzen: geregeld werd ik namelijk gebeld door

huisartsen en pastoors die een echtpaar wilden verwijzen maar niet wisten hoe dat aan te pakken. Ik wist het evenmin, dus stelde ik mijn vraag aan haar. “Die literatuur bestaat niet”, zei ze kortaf. “Dan ga ik die dus maken”, dacht ik nijdig.’

En zo begon Van der Pas te schrijven over de praktijk van ouderbegeleiding. Later motiveerde een andere lacune haar om er theorie over te gaan ontwikkelen. De opleiding Psychiatrisch Sociaal Werk was opgedoekt en de Medisch Opvoedkundige Bureau’s (MOB’s) waren, ten koste van de ouderbegeleiding, opgegaan in de RIAGG’s. ‘In 1988 constateerde ik: ouderbegeleiding is geen vak, er is geen theorie, geen handboek, geen opleiding. Toen dacht ik: ik ga zelf theorie maken.’ De gevolgen waren een tiendelig handboek en een dissertatie, en daarnaast richtte ze de vereniging Ouderbegeleiding en het tijdschrift Ouderschapskennis op. Maar aan het eind van haar leven was Van der Pas bezorgd, heel bezorgd, over de Nederlandse stand van zaken in haar vak. Ze vertelde me over de vele lacunes. In dit In Memoriam vat ik in vijf punten samen wat er volgens haar moest gebeuren.

1. De multidisciplinaire werkstructuur van de MOB’s weer invoeren. Alle perspectieven waren daar aanwezig: psychiatrie, psychologie, kindergeneeskunde en ouderbegeleiding. De ouderbegeleider verzorgde de contacten met de ouders en de school en het team besprak regelmatig de behandeling van ieder kind. Die reflectie en die uitwisseling zijn broodnodig, aldus Van der Pas.
2. Een specialist-ouderbegeleiding aannemen in tweedelijnsorganisaties. Dat vereist cursussen ouderbegeleiding aan de RINO’s.
3. Discussie voeren over de oprichting van een vereniging Ouderbegeleiding, en hoe we (organisaties van) militante ouders daarbij kunnen betrekken.
4. De theorie van ouderschap onderdeel maken van disciplines als de psychologie. Het zou mooi zijn als er weer iemand op zou promoveren en als er een goed lectoraat ouderbegeleiding zou komen, vond Van der Pas.
5. Aandacht geven aan alle verwantschapsconstellaties rondom het kind: ook aan grootouders, pleegouders en stiefouders. En aan broertjes en zusjes. ‘Die heb ik zelf ook verwaarloosd,’ zei Van der Pas eerlijk.

Liesbeth Simpelaar, Tekstbureau Philo. Geschreven in opdracht van de Marie Kamphuis Stichting, die Alice van der Pas zeer dankbaar is voor de professionalisering van de ouderbegeleiding en voor de ontwikkeling van een psychologie van het ouderschap.